MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA IJODIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Omonova Maftuna Erkaboy qizi
Pedagogika fakulteti talabasi
Guliston davlat pedagogika institute
E-mail: omonova0485@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy fikrlashni rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Maqolada ijodiy tafakkurning psixologik-pedagogik asoslari, uning shakllanish bosqichlari, tarbiyachi va oila hamkorligining ahamiyati, shuningdek o‘yin, san’at, ertak, tabiat bilan tanishuv, innovatsion texnologiyalar orqali ijodiy fikrlashni faollashtirish yo‘llari tahlil qilingan. Tadqiqot jarayonida bolalarda mustaqil fikrlash, yangilik yaratish, tasavvur qilish va nostandart yechim topish ko‘nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan samarali metod va yondashuvlar ko‘rib chiqiladi.

Kalit so’zlar: ijodiy fikrlash, maktabgacha ta’lim, bola shaxsi, tarbiyachi, o‘yin faoliyati, tasavvur, innovatsion texnologiyalar, muammoli vaziyat, pedagogik yondashuv,rivojlantirish.

Abstract: This article examines the theoretical and practical aspects of developing creative thinking in preschool children. It discusses the psychological and pedagogical foundations of creative thinking, its stages of formation, and the importance of cooperation between educators and families. The study also analyzes ways to enhance creativity through play, art, storytelling, nature exploration, and innovative technologies. During the research process, effective methods and approaches aimed at developing children’s independent thinking, imagination, originality, and problem-solving skills are explored.

Keywords: creative thinking, preschool education, child personality, educator, play activity, imagination, innovative technologies, problem situation, pedagogical approach, development.

Аннотация: В данной статье раскрываются теоретические и практические аспекты развития творческого мышления у детей дошкольного возраста. Рассматриваются психолого-педагогические основы творческого мышления, этапы его формирования, значение сотрудничества воспитателя и семьи. Также анализируются пути активизации творческого мышления через игру, искусство, сказку, знакомство с природой и использование инновационных технологий. В ходе исследования изучаются эффективные методы и подходы, направленные на развитие у детей самостоятельного мышления, воображения, способности к созданию нового и поиску нестандартных решений.

Ключевые слова: творческое мышление, дошкольное образование, личность ребёнка, воспитатель, игровая деятельность, воображение, инновационные технологии, проблемная ситуация, педагогический подход, развитие.

Bugungi kunda jamiyatda ijodiy fikrlaydigan, yangilik yarata oladigan, muammolarga nostandart yondasha oladigan shaxslarni tarbiyalash zamonaviy ta’lim tizimining eng muhim vazifalaridan biridir. Bu jarayonni esa eng erta bosqich -maktabgacha yoshdan boshlash muhim ahamiyat kasb etadi, chunki bola aynan shu davrda o‘zini anglashni, atrofdagi dunyoni idrok etishni, mustaqil fikr yuritishni o‘rganadi. Maktabgacha yoshdagi bolalar tafakkuri hali shakllanish bosqichida bo‘lgani uchun ularda ijodiylik, tasavvur, qiziqish va bilishga chanqoqlik tabiiy tarzda mavjud bo‘ladi. Shu bois pedagoglarning vazifasi bu tabiiy qiziqishni so‘ndirmaslik, aksincha, uni rivojlantirish uchun qulay psixologik va o‘quv muhit yaratishdan iboratdir.

Ijodiy fikrlash -bu bolaning atrofdagi narsalarni o‘z tajribasi asosida yangicha talqin etish, mavjud bilimlardan foydalangan holda yangi g‘oyalar va yechimlar yaratish

qobiliyatidir. Bolalar ijodiy fikrlash jarayonida tasavvur, xayol, emotsiya va tafakkur birgalikda ishlaydi. Shu bois ijodiy fikrlashni rivojlantirish maktabgacha ta’lim jarayonining asosiy tarkibiy qismiga aylanishi lozim. Ijodiy tafakkur bolaning yosh xususiyatlariga qarab bosqichma-bosqich rivojlanadi. 3–4 yoshdagi bolalar tasavvur orqali reallikni o‘zicha qayta yaratadi: ular narsalarni boshqa narsaga o‘xshatadi, hayvonlarga gapirtiradi, oddiy predmetlardan noodatiy vazifada foydalanadi. 5–6 yoshdagi bolalarda esa tahlil qilish, sabab-oqibat bog‘liqligini tushunish, o‘z fikrini asoslash, muammoli vaziyatdan chiqish kabi fikrlash elementlari paydo bo‘ladi. Bu jarayonda o‘yin faoliyati muhim o‘rin tutadi. O‘yin - bolaning tabiiy ehtiyoji bo‘lib, u orqali bola atrof-muhitni anglaydi, ijtimoiy munosabatlarni o‘rganadi, yangi vaziyatlarni sinovdan o‘tkazadi. Rolli o‘yinlar (“Do‘konchi va xaridor”, “Shifokor va bemor”, “O‘qituvchi va o‘quvchi”) bolalarning ijtimoiy tajribasini boyitadi, ularni yangi rollarga kirishga, ijodkorlik ko‘rsatishga undaydi.

Tarbiyachi o‘yin jarayonida bola fikrini cheklamasdan, erkin tasavvur qilish, xatolardan qo‘rqmaslik, o‘z g‘oyasini bildirish imkonini berishi kerak. Ijodiy fikrlashni rivojlantirishda san’atning barcha turlari – rasm, loy ishi, qo‘shiq, raqs, musiqa – muhim rol o‘ynaydi. Rasm chizayotgan bola nafaqat estetik didini, balki rang, shakl va fazoviy tasavvurini ham rivojlantiradi. Musiqa esa bolalarning hissiy olamini boyitadi, ritm, uyg‘unlik, go‘zallikni his etish qobiliyatini kuchaytiradi. Bundan tashqari, ertak terapiyasi ham ijodiy fikrlashni rivojlantiruvchi samarali vosita sifatida keng qo‘llaniladi. Bolalarga tanish ertaklarni qayta tuzish, o‘zlari ixtiro qilgan voqealarni hikoya qilish ularning fantaziyasini faollashtiradi, mantiqiy ketma-ketlikni saqlashga o‘rgatadi. Tarbiyachining shaxsiy roli bu jarayonda beqiyosdir. U bolalarga ijodiy muhit yaratib beruvchi, yo‘l-yo‘riq ko‘rsatuvchi, rag‘batlantiruvchi shaxs bo‘lishi kerak.

Tarbiyachi har bir bolaning qobiliyatini inobatga olgan holda individual yondashuv asosida ishlasa, ijodiy tafakkur tabiiy rivojlanadi. Ijodiy muhit yaratishda quyidagi shartlar muhim: savollarga ochiq munosabatda bo‘lish, har bir bolaning fikrini qadrlash, tanqid o‘rniga rag‘bat berish, mustaqil qaror qabul qilishga o‘rgatish. Shuningdek, o‘quv jarayoniga muammoli vaziyatlar kiritish -“nima bo‘ladi agar…” kabi savollar bilan o‘ylashga undash, mashg‘ulotlarda tasviriy tahlil (bolaning rasmida qanday g‘oya aks etganini so‘rash),ijodiy loyihalar tayyorlash kabi usullar samaralidir. So‘nggi yillarda maktabgacha ta’limda innovatsion yondashuvlar, xususan,

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati:

1. Abdullayeva, M. (2022). Bolalar tafakkurining psixologik xususiyatlari. Toshkent: Fan nashriyoti.
2. G‘ofurova, Z. (2021). Maktabgacha ta’limda innovatsion yondashuvlar. Samarqand: SamDU nashriyoti.
3. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society. Harvard University Press.
4. Xudoyberdiyeva, N. (2020). Bolalar ijodkorligini rivojlantirish metodikasi. Toshkent: TDPU.
5. Piaget, J. (1962). Play, Dreams and Imitation in Childhood. New York: Norton.
6. Saidova, M. (2023). Estetik tarbiya va bolalar psixologiyasi. Buxoro: Fan va Taraqqiyot.
7. Jalilova, D. (2020). Maktabgacha ta’limda ertak terapiyasining ahamiyati. Pedagogika jurnali, №3.